

Napoleonyň täç geýme dabarasyn daky kapýușonly şahsyň syry

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 26 января, 2025

Napoleonyň täç geýme dabarasyn daky kapýușonly şahsyň syry
NAPOLEONYŇ TÄÇ GEÝME DABARASYNDAKY KAPÝUŞONLY ŞAHSYŇ SYRY



Taryhyň iň beýik serkerdelerinden Napoleon Bonapart 1804-nji ýylda Notterdam katedralynda geçirilen dabaraly çärede imperator yylan edildi. Suratkeş Žak Lui Dawidiň sungat direktorlygynda taýýarlanan meşhur kartinada biri-birinden täsin detallar bar.

Mysal üçin, Napoleon täji papanyň elinden geýenok we aýaly Žozefina Bogarnä täji öz eli bilen geýdirýär.

Munuň özi dünýewi Fransiýanyň esaslaryny görkezýän iň anyk mysaldyr. Diktator Napoleon öz üstünde hekem tutunjak dini gegemoniýany ykrar etmejegini aç-açan görkezýär.

Kartinadaky beýleki detallaryň biri-de Napoleonyň we onuň aýalynyň şo wagtkysyndan has ýaş edip sekillendirilmegidir.

Ýagny, kakabaş imperator heniz aýatda dirikä taryha bermek islän ýörite signallary bar.

Rim papasy Piý VII-niň ýüzüniň salyklygy bularyň biridir.
Elbetde, bu kartinanyň her detalyňnyň üstünde aýratyn durup
geçmek mümkün.

Bizi gyzyklandyrýan iň esasy detal suratdaky kapýuşonly (selle
şekilli başgap) şahsdyr.

Suratdaky «Döwletiň Kahýasy» diýip tanalan kapýuşonly kişi
Mehmet Sait Halet Ependidir.

Ol juda az osmanly döwlet işgärine nesip eden ýigrenji diri
gezip ýörkä gazanmagy başarypdyr.



kitapcy.ru

Soltan Selim III, Mustapa IV, Mahmyt II döwrüne shaýatlyk edip,
ahyrynda ölüm jezasy bilen soňlanan ömür ýolunu geçipdir.

On üç ýyla golaý wagt sultanyň «müsteşary-hassy» (sultanyň
orunbasary) wezipesinde oturypdyr.

Döwlet içinde çalt beýgelmeginiň bir sebäbi Galata
möwlewihanasynyň we Şeýh Galybyň ynamyna girmegidi.

Daşary ýurt dillerini suwara bilmegi-de oña ähli gapylary
ardyna çenli açdy.

Ol 1802-nji ýylyň 24-nji dekabrynda şol döwür üçin Osmanlynyň
iň uly basdaşy Fransiyanyň paýtagtyna ilçi edilip ugradyldy.

Halet ependiniň bu wezipesi Napoleonyň häkimiyét başyna gelen

döwrüne gabat gelýär. Ol juda kyn bitaraplygyň adyndan deňagramly syýasaty ýöretmekden jogapkär osmanly döwlet işgäridi.

Parižde geçiren günlerinde Halet ependiniň iň kösençlik çekýän zady pulsuzlykdy we Osmanlynyň yüzünü ýere saljak işe het edip, Napoleondan karz pul sorap bilipdi.

Halet ependiniň aýyplary şunuň bilen gutarsa hiç zadam boljak däldi.

Onuň gorkunç derejä çykan Günbatar duşmançylyyyy we Pariždäki iň bir ownuk hadysany-da ullakan bir zat ýaly edip Stambula habar bermegi Döwleti-Alynyň (Osmanlynyň) at-abraýyny Parižde mazaly pese düşüripdi.

Halet ependi Stambula gaýdyp gelenden soň hasam «baýdagý parlap» başlady.

Halet ependiniň gara nebsiniň durary ýokdy. Nijeme şeýhuly slamlar, weziri-agzamlar, häkimler onuň pyrryldaklarynyň gurbany boldy.

Ahyrsoñunda Halet ependi patışanyň buýrugy bilen öz başyny-da iýenden soň yzyndan şeýle setirler ýazyldy:

*Ne özi eýledi rahat, ne halka berdi huzur,
Ýkyldy gitdi jahandan, daýansyn ehli-kubur».*

Halet ependi pyssy-pyjurlykda hernäçe öňüne adam geçirmedigem bolsa, özgerip barýan dünýäni ýerbe-ýer okap bilenokdy.

Hususanam, Mahmyt II-niň reformslaryna garşı çykmagy we öñki düzgüniň tarapyny tutmagy onuň gözden düşmegine sebäp boldy.

Iň strategiki ýalňyşlygy-da «Ýanyçarlar ojagynyň» (Ýanyçarlar gwardiyasy) ýatyrylmazlygyny öñe sürmegidi. «Wakaýy-Haýriye»-den («Haýyrly waka») öñ bu pozisiýa döwlet apparatynda ylalaşyp boljak ýagdaý däldi.

Tepedelenli Ali paşa gozgalaňyndan soň Halet ependi mazaly gözden düşüp, didiwana mündürilipdi. Halet ependi ilki Bursa, yzyndanam Konýa sürgün edildi. Yzyndan bogup öldürildi we kellesi kesildi.

Göwresi Konýa ugradyldy, Napoleon Bonapartyň täç geýme dabarasında görünen başy bolsa, Stambula getirildi we patışanyň öñünde goýuldy.

Ine, gowy synlap görmegiňiz üçin ýakynladyp görkezilen Napoleon Bonapartyň täç geýme dabarasynthaky kapýuşonly şahsyň

syry we akybeti şeýledi.

Mehmet MAZLUM ÇELIK.

Penşenbe, 22.06.2023 ý. Taryhy makalalar